

KUZEY SURİYE’DE TEHCİR VE HAK İHLALLERİ

Riad Domazeti

INSAMER

IHH İNSANİ VE SOSYAL ARAŞTIRMALAR MERKEZİ
IHH HUMANITARIAN AND SOCIAL RESEARCH CENTER
مركز البحوث الإنسانية و الاجتماعية

Referans için: Domazeti, Riad. “Kuzey Suriye’de Tehcir ve Hak İhlalleri”, İNSAMER, 10.04.2019.

Mart ayı ortasında ABD Başkanı Donald Trump, “terör örgütü DAEŞ’in elindeki toprakların tamamının geri alındığını” ilan etti. Ancak Suriye’de DAEŞ’e karşı operasyonun tamamlandığını söyleyen Trump’ın açıklamalarını Savunma Bakanlığı Pentagon henüz teyit etmedi. Suriye’nin doğusunda yer alan ve DAEŞ’in buradaki son toprağı olarak bilinen Deyr-i Zor’a bağlı Baguz köyünde DAEŞ ile PKK’nın Suriye kolu PYD/YPG arasında yaşanan çatışmalar sonucu DAEŞ Suriye’den tamamen silindi.

DAEŞ ve PYD/YPG arasında Suriye’nin kuzeyinde yaşanan çatışmalar, ABD önderliğindeki koalisyonun hava ve kara desteğı ile PYD/YPG’nin Suriye’nin kuzeydoğusunda hâkimiyeti ele geçirmesiyle neticelendi.

PYD/YPG’nin bölgede kontrolü ele geçirmesinin ise hem ilgili bölge açısından hem de Suriye’nin toprak bütünlüğü ve Türkiye’nin güvenliği açısından birçok soruna yol açacağı tahmin ediliyor. Zira PYD/YPG terör örgütü, Avrupa Birliği ve ABD’nin terör listesinde olan PKK’nın bir kolu olduğunu saklamıyor. PKK ise başta Türkiye’de olmak üzere bölgede sivil ve masum insanları öldürmeye devam ediyor. Suriye topraklarını %35 civarında kontrol altına almış olan PYD/YPG, su ve enerji gibi Suriye’nin önemli ekonomik kaynaklarını da ele geçirmiş durumunda.

Diğer yandan Suriye’de DAEŞ’in tamamen bitirildiğini açıklamalarına rağmen ABD ve bağıli koalisyon ülkeleri, PYD/YPG’ye silah ve

INSAMER
IHH İNSANİ VE SOSYAL ARAŞTIRMALAR MERKEZİ
HUMANITARIAN AND SOCIAL RESEARCH CENTER
مركز البحوث الإنسانية و الاجتماعية

NATO standartlarında ileri teknolojiye sahip savaş malzeme ve ekipmanları sevk etmeye devam ediyor (TIR'lar, hummerler, silah ve her türlü malzeme). Bu da Suriye'nin kuzeyindeki koasun yakın gelecekte çözülmesi ihtimalini ortadan kaldırıyor. Bölgede PYD/YPG'nin artan etkinliği yanı sıra DAESH militanlarının nereye gideceği ve Suriye'nin kuzeyindeki DAESH kamplarının geleceği konusu da önemli bir sorun olarak ortada duruyor.

Bu bağlamda meselenin hem güvenlik anlamıyla terör boyutu hem de DAESH ve YPG terörünün mağdur ettiği kadın ve çocukların akıbetinin ne olacağı merak ediliyor. Mevcut durumunda Suriye'nin kuzeydoğusundaki kamplarda DAESH'ten mağdur binlerce kadın ve çocuk yaşıyor. İnsani açıdan bakılması gereken bu meselede, DAESH'in bölge halkı ve daha geniş coğrafyalarda yarattığı mağduriyetlere yeni bir mağduriyet halkası eklenmemesi büyük önem arz ediyor. Bu noktada uluslararası kamuoyunun dikkatinin bu konuya çekilmesi ve terörden etkilenen insanlara, özellikle de kamplarda yaşayanlara yönelik rehabilitasyon imkânlarının arttırılması gerekiyor. Zira bu kamplarda yaşayan binlerce mağdurun önümüzdeki süreçte gettolaşması ihtimali, Suriye'de güvenlik ve toplumsal yapıyla ilgili yeni problemlerin ortaya çıkmasına yol açabilir.

Rakka ve Deyr-i Zor'da neler oldu?

2018 yılında ABD önderliğinde DAESH'e karşı kurulan koalisyon gücü, DAESH kontrolündeki Rakka'yı ele geçirdi. Yaşanan savaş sonucu DAESH'in başkenti konumundaki kentte geride büyük bir enkaz kaldı. Savaştan önce yaklaşık 1 milyon kişinin yaşadığı Rakka'da nüfusun %90'dan fazlasını Araplar oluşturuyordu. Çatışmalar sebebiyle bölgeden göç etmek zorunda kalan Arap halkın büyük bölümü bugün

hâlâ topraklarına dönemiyor. Hatta herkesin olağan şüpheli olarak görüldüğü Rakka'da yaşayan Araplar da evlerini terk etmeye zorlanıyor. Boşaltılan yerlere ABD'nin desteklediği PYD/YPG'nin Suriye, Türkiye, Irak ve Avrupa'dan gelen militanlarının aileleri yerleştiriliyor. Geline nokta ABD'nin amacının açık bir etnik temizliğin yapıldığı kenti, demografik bir değişim gerçekleştirerek PYD/YPG'ye devretmek olduğu anlaşılıyor.

Bölgedeki yerel kaynakların verdiği bilgilere göre, son bir ayda DAESH'in elinde kalan son toprak parçası olan Deyr-i Zor'a bağlı Baguz da DAESH'ten tamamen temizlendi. Birçoğu yabancı olmak üzere bölgedeki on binlerce DAESH'li Fırat Nehri kıyısındaki küçük kamplara sıkışmış durumda. Bölgedeki bağımsız kaynaklar, öldürülen insan sayısı hakkında 6.000 ila 30.000 arasında değişen rakamlar veriyor. Ancak kesin olan şu ki, burada da en fazla mağdur olanlar yine kadınlar, çocuklar ve yaşlılar. Binlerce cesedin bulunduğu Baguz'da cesetlerin arasında tek başına kalan çocuklar ve anneleri ise öldürülme, işkence ve tecavüz korkusuyla çaresizce bekliyor.

Birleşmiş Milletler'in verdiği bilgilere göre, bölgede uluslararası sözleşmelerle yasaklanmış silahlar kullanılıyor. Bölgeden fosfor bombaları sebebiyle yanmış, kömürleşmiş insan cesetlerine ait görüntüler paylaşılıyor. Toplu bir katliama dönüşen bu bombardımanlar, ABD öncülüğündeki koalisyon güçleri tarafından teröre karşı savaş adı altında meşrulaştırılıyor. Terör örgütü PYD/YPG halen daha havan toplarıyla bölgeyi bombalamaya devam ediyor.

DAESH'lilerin Geleceği: Gidecekleri Yerlerle İlgili Senaryolar

DAESH'in Baguz'da yaşadığı hezimet akabinde ortaya çıkan yeni sorun ise; DAESH mağduru

sivillerin, özellikle kadın, çocuk ve yaşlılarla teslim olan DAESŞ’li savaşçıların akıbetinin ne olacağı? Bugüne kadar herhangi bir çözüm üretilemeyen bu sorunun aşılması için çeşitli senaryolar tartışılıyor.

Bu arada Avrupa ülkeleri, kendi vatandaşları olan DAESŞ üyelerini geri kabul etmiyor. ABD’nin tüm baskılarına rağmen başta Fransa ve İngiltere, DAESŞ üyesi vatandaşlarını yargılamak istemediklerini ifade ediyorlar; bunun hem güvenlik hem de toplumsal nedenlerden dolayı imkânsız olduğunu savunuyorlar. Avrupa ülkeleri bu konuda Ruanda ve Yugoslavya soykırımlarını soruşturan uluslararası mahkemeler benzeri mahkemeler kurulmasını desteklerken, ABD ise DAESŞ’lilerin kendi ülkelerinde yargılanmaları gerektiğini savunuyor.

Suriye’de hâlihazırda DAESŞ’ten kaçan gruplar PYD/YPG güçlerine teslim oluyorlar. Terör örgütünün propaganda amaçlı hazırlanan videolarında görülen DAESŞ’lilerin çoğu ise, Türkiye’ye gitmek istediklerini söylüyorlar. Videolarda konuşturulan tutsakların Türkiye aleyhine açıklamalarda bulunmaya zorlandıkları da anlaşılıyor. Ayrıca PYD/YPG tarafından yapılan son açıklamalarda, DAESŞ militanları hakkında insanlığa karşı suçlar kapsamında uluslararası mahkemeler tarafından soruşturma açılması talep ediliyor.

Hasılı terör örgütü PYD/YPG’nin bu konuyu hem Türkiye’ye karşı bir koz elde etme hem de uluslararası mahkemelerde Türkiye aleyhine bir şantaj malzemesi olarak kullanma amacı içinde olduğu açıkça görülüyor.

DAESŞ’lilerin gidebileceği diğer bir coğrafya olarak Orta Asya öne çıkıyor. Hatta Taliban ve DAESŞ arasında Afganistan’da bazı çatışmalar yaşandığına dair haberler geliyor. Suriye’de yaşayan DAESŞ’lilerden bir kısmının Orta Asya’ya

ulaştığı yönünde bilgiler bulunuyor. DAESŞ’in bu tercihinde şüphesiz Çin’in “Yeni İpek Yolu” projesinin bölgeden geçecek olması da önemli rol oynuyor. Zira bu güzergâhta çıkarılacak istikrarsızlığın projeye ciddi bir darbe vuracağı, bunun da küresel güçler arasında yeni çıkar hesaplarını gündeme getireceği tahmin ediliyor.

Öte yandan 20.000’den fazla DAESŞ’linin de tekrar Irak’taki hapisanelere konulacağı belirtiliyor. Bu ise tıpkı altı yıl önce DAESŞ’in birdenbire ortaya çıkışında olduğu gibi, önümüzdeki süreçte bölgenin dizaynı noktasında bu insanların yeniden kullanılabilceğini düşündürüyor.

PYD/YPG’nin Bölgede Gerçekleştirdiği Hak İhlalleri

Mevcut koşullarda neredeyse Suriye’nin %35’ni kontrol eden terör örgütü PYD/YPG, özellikle Suriyeli Araplara karşı ciddi bir tehcir politikası yürütüyor. Terör örgütünün bu yöndeki uygulamaları sebebiyle bugüne kadar birçok Arap yaşadığı yeri terk etmek zorunda kaldı. ABD’den aldığı destekle yasa dışı faaliyetlerini her alana yayan YPG, Suriye’nin kuzeydoğusunda ciddi insan hakları ihlalleri gerçekleştiriyor. Söz konusu ihlallerin en yoğun yaşandığı yerler olan kamplar ise, yeni gettolaşmalara yol açması ve radikal akımlar için insan deposu haline gelmesi ihtimali sebebiyle Suriye’nin geleceği için ciddi bir risk teşkil ediyor.

Haseke, Rakka ve Deyr-i Zor’un kırsal bölgelerinde bulunan kamplarda, gözaltına alındıktan sonra buralara yerleştirilenlerin yanı sıra DAESŞ mağduru Rakka ve Deyr-i Zor’dan tehcir edilen insanlar yaşıyor. Bu kamplarda kalanlar başta sanitasyon sorunları olmak üzere çok çeşitli sorunlar, hastalıklar ve gıdasızlıkla mücadele ediyor. Yerel kaynakların hazırladığı raporlara göre, hiçbir altyapının olmadığı kamplarda yağmur

yağdığında her taraf çamur içinde kalıyor. Ayrıca kamp sakinleri petrol rafinerilerinden bırakılan atıklarla kirletilmiş el-Bassil Barajı'ndan gelen kirli içme suyunu kullanmak zorunda kalıyorlar. İçme suyu sıkıntısının had safhada olduğu kamplarda tuvaletlerin de ciddi sağlık sorunlarına kaynaklık ettiği belirtiliyor.

Bölgede PYD/YPG kontrolündeki kampların ve cezaevlerinin Araplarla dolu olduğu bildiriliyor. Çok kötü koşullardaki bu yerlerde günlük işkenceler uygulandığı, hatta son olarak beş sivilin işkence altında hayatını kaybettiği haberleri geldi. YPG'nin halkı sindirmek için gerçekleştirdiği vahşi eylemlerle ilgili bölgeden sürekli yeni bilgiler ulaşıyor. Örneğin YPG'li teröristlerin Deyr-i Zor'a bağlı Harice köyünde iki kardeşi yakarak öldürdüğü, Haseke'ye bağlı Atala köyünde de Hayr-u Zahir adlı bir kişiyi öldürüp cesedini köyde dolaştırarak halka gözdağı verdiği bildiriliyor.

Bölgedeki kaynaklardan edinilen bilgilere göre, YPG'li teröristler işgal ettikleri Arap köylerinde halkın hayvanlarına, mallarına, zirai mahsullerine ve altınlarına el koyuyor. Ayrıca başta el-Omer petrol kuyuları olmak üzere bölgenin yer altı kaynakları da terör faaliyetlerinde kullanılmak üzere örgüt tarafından gasp ediliyor. YPG'nin güvenlik bahanesiyle Rakka şehir merkezine

600 adet güvenlik kamerası yerleştirdiği de bildiriliyor.

PKK'nın Suriye kolu YPG'nin Araplara yönelik zalimane uygulamaları okul kitaplarına kadar uzanıyor. Münbiç'teki okullarda -Arapların yaşadığı bölgelerde- öğrencilere terör örgütü propagandası yapılıyor, terör örgütünün lider kadrosu okul kitaplarında kahraman gibi anlatılıyor.

Özetle, Suriye'de DAESH'in bitirildiği ilan edilmesine rağmen ABD ve koalisyon güçlerinin PKK'nın Suriye kolu YPG'ye silah ve mühimmat takviyesi sürüyor. Terör örgütü YPG, bu sayede NATO standartlarında modern bir ordu haline getiriliyor: Zırhlı araçlar, tanklar, anti-tank roketler, füzeler, TIR'lar ve çeşitli lojistik araçların bölgeye sevkiyatı, hava yolu yanı sıra Irak'tan Semalke sınır kapısından sağlanıyor.

Bir yandan Astana ve Cenevre'de Suriye'ye ilişkin çözüm arayışları sürerken diğer yandan sahada sivilleri etkileyen ölüm ve insani krizlere her geçen gün yenileri ekleniyor. Ayrıca gerek DAESH gerekse PKK'nın Suriye kolu PYD/YPG'nin insan haklarına yönelik ihlalleri de devam ediyor. Bütün bunlar da Suriye'de barışın sağlanması ve bölge halkının yaşadığı zorlukların son bulması anlamında yakın gelecekte hiçbir olumlu değişimin olmayacağını açıkça ortaya koyuyor.